

Etnický konflikt a neválečné operace

Přinášíme výtah z článku „Ethnic Conflict and Operations Other than War“, jehož autorem je pplk. Horace L. Hunter, který byl uveřejněn v listopadu 1993 v časopise pozemního vojska USA Military Review. Text z vojenského hlediska doplňuje článek pplk. Hanouska uveřejněný ve Vojenských rozhledech č. 1/1994.

* * *

Za současných strategických podmínek je etnický konflikt velkým bezpečnostním problémem; není však novým jevem. Existoval i za studené války, avšak nyní je viditelnější a nebezpečnější. Otázkou je, co to znamená pro vojáky.

Je účelné ujasnit si typy etnických konfliktů. Všeobecně, etnický konflikt se může týkat kterékoli ze širokého spektra aktivit od výlučně ekonomické, sociální nebo politické akce až po ozbrojené střetnutí dvou nebo více etnických skupin. Dále se budeme zabývat pouze násilnými formami, které mají vojenskou složku nebo mohou vyžadovat vojenský zákrok. Mohou to být mezinárodní nebo vnitrostátní konflikty, avšak obvykle začínají jako vnitřní zápasy. Mnohé z nich jsou národnostními zápasy, jiné zápasy náboženskými a některé mají kombinované příčiny. Všechny konflikty vyplývají z hluboce zakořeněných názorů, takže řešení je nesnadné. Absolutní povaha konfliktů je jejich zvláštní charakteristikou. Dosáhnout kompromisu je výjimečně obtížné vzhledem k individuální a skupinové identitě, jakož i vzhledem k samotné existenci. Výsledkem je často veliký zápas vedoucí k vyčerpání, bezvýchodná situace nebo úplné potlačení slabší strany. Zasahovat do bojů takového druhu je velmi nesnadné.

Nedávná historie poskytuje dostatek příkladů etnických konfliktů; většina z nich začala jako občanský teror, povstání nebo občanská válka. Mohou vyjadřovat buď vládní nebo nevládní útlak etnické skupiny, nebo úsilí etnické skupiny získat autonomii nebo nezávislost. To lze považovat za primární příčiny násilných etnických konfliktů.

Každá z těchto primárních příčin může vyvolat velmi výrazné následky. Například, vnitřní konflikt se může přenést přes hranice a podnítit regionální válku; může vyvolat záplavu uprchlíků, která ohrozí stabilitu jiných států; nebo může způsobit strádání a choroby u lidí izolovaných zápasem. V některých případech může způsobit úplné zhroucení vlády, což vyvolá chaos. Tyto následky nebo snahy o jejich prevenci anebo zmírnění mohou pravděpodobně vyžadovat vojenský zákrok.

Rozdíl nynější strategické situace oproti studené válce podmiňuje reakci na situace vyplývající z etnických konfliktů. To je zřejmé ze dvou druhů neválečných operací:

- podpora proti povstání (counterinsurgency),
- mírové operace.

Násilný etnický konflikt

Primární	občanský teror, povstání, občanská válka
Sekundární	hladomor, epidemie, regionální válka, zhroucení státu, záplava uprchlíků
Opatření	humanitární opatření, operace pro podporu míru, odsun nonkombatantů, vojenská pomoc

Podpora proti povstání

Mnohé, ne-li všechny, násilné etnické konflikty začínají povstáním, nebo se v povstání rozvinou. Avšak povstání, která vznikají z etnických konfliktů, nemají obvykle mezinárodní vazby, které měly války za národní osvobození. Neexistuje žádná velká sjednocující ideologická síla, která by je živila, proto neexistuje žádná zřejmá naléhavá potřeba např. zadržování, která by vyvolávala zájem anebo intervenci.

Složitě, hluboce zakořeněné vnitřní nebo emocionální problémy etnických konfliktů nevedou k řešení, která by bylo možno považovat za racionální. Jejich matoucí odůvodňování, v němž nemusí být pravda a lež zřejmé, vyžaduje pečlivou politiku selektivní a omezené účasti. V žádném případě není pravděpodobné, že zvenci podporovaná řešení etnických zápasů budou účinná. Mezinárodní intervence všeobecně pouze vytváří podmínky, v nichž soupeřící strany mohou vypracovat řešení. Proto není pravděpodobné, že budeme v etnickém konfliktu podporovat „protipovstalecký program“, pokud neohrožuje blízkého spojence, jehož vláda je demokratická, nebo pokud nehrozí destabilizace regionu, v němž existují naše životní zájmy.

Avšak je rovněž nepravděpodobné, že můžeme ve všech případech zůstat úplně stranou. Humanitární důvody, zájem o podporu mezinárodního systému kolektivní bezpečnosti a regionální stability vyžaduje jednání. Ačkoli můžeme sekundární účinky považovat spíše za symptomy, tyto symptomy mohou vyžadovat pozornost. Za nedávných událostí to byly účinky, které vyvolaly použití vojenských prostředků. Vojenské operace byly zaměřeny na určité, jasně definované a krátkodobé cíle, týkající se druhotných účinků, nikoli základních příčin. Tato zásada pravděpodobně zůstane v platnosti i v blízké budoucnosti.

To znamená, že intervence v etnických konfliktech bude mít podobu relativně krátkých operací s omezenými cíli a s omezeným trváním. Kategorie cílů mohou být:

- obnovení pořádku,
- odstrašování agrese,
- evakuace nonkombatantů,
- poskytnutí humanitární pomoci,
- zachování nebo upevnění míru.

Z toho nutně vyplývá, že dlouhodobá odpovědnost bude předána příslušným mezinárodním orgánům nebo orgánům dotyčného státu pokud možno nejdříve. Avšak vyhnout se dlouhodobé účasti nebude ve všech případech možné.

Mírové operace

Po zániku bipolárního světa se udržování míru stalo naléhavým, dynamickým, někdy zmateným a stále se zvětšujícím problémem. Podmínky umožnily získat Radu bezpečnosti ke spolupráci, čímž se zvětšila naděje, že kolektivní bezpečnost je možno realizovat, že Organizace spojených národů bude schopna zajistit celosvětový mír. Avšak zjistilo se, že realizace nebude snadná. Od záměru se přesto neupustilo, nýbrž naopak, mírové aktivity Organizace spojených národů se rozšířily.

Dokument generálního tajemníka OSN „An Agenda for Peace“ posuzuje tyto druhy mírových operací, které všechny mají vojenskou složku:

- preventivní diplomacie (preventive diplomacy),
- vytváření míru (peacemaking),
- udržování míru (peace-keeping),
- budování míru po konfliktu (post-conflict peace-building).

■ **Preventivní diplomacie.** Tento pojem znamená „preventivní rozvinutí vojsk“, tj. rozmístění vojenských sil mezi potencionálními protivníky před vypuknutím nepřátelství. Může se uskutečnit se souhlasem obou stran, nebo alespoň strany jedné. Za mezinárodních krizí, se souhlasem vlád všech stran, může preventivní zasazení vojsk OSN zmírnit strádání nebo vyloučit násilí. Velikost a druh vojsk budou záviset na situaci: někdy postačí nevelká vojenská síla, nebo za jiných podmínek bude zapotřebí velkých sil působících jako odstrašující činitel.

■ **Vytváření míru.** Generální tajemník OSN rozlišuje dva druhy vojenských sil pro vytváření míru:

- plně vyzbrojené síly (schválené podle čl. 43 Charty OSN) proti agresi,
- síly organizované podle čl. 40 Charty OSN, používané k dosažení zastavení palby nebo ke kontrole zastavení palby.

Vojska určená k vytváření míru musejí být schopna vést bojové operace všeho druhu.

■ **Udržování míru** zahrnuje zasazení neozbrojených nebo jen lehce ozbrojených pozorovatelů nebo jednotek pro sledování smlouveného zastavení palby. „Pravidla hry“ jsou všeobecně známa: dohoda všech stran o úkolu a poslání, zachování naprosté neutrality a použití síly pouze v sebeobraně.

■ **Budování míru.** Logickým důsledkem vytváření a udržování míru jsou akce k upevnění míru zlepšováním podmínek, které, pokud by byly zanedbány, by vedly k dalším sporům. Je to do značné míry civilní záležitost, avšak vojenské síly mohou přitom hrát důležitou úlohu. Velkým problémem vyžadujícím vojenskou praxi je odminování. Tisíce min a nástrah, položených konvenčními i nekonvenčními silami, jsou skrytým ohrožením, jež omezuje rozvoj tak dlouho, dokud není odstraněno.